

Д-р Никола Тупанчески, професор*

М-р Драгана Кипријановска**

ПРЕКРШОЧНАТА VIS-À-VIS КАЗНЕНАТА ОДГОВОРНОСТ НА ПРАВНИТЕ ЛИЦА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

УДК 35.076:347.191(497.7)
1.02 Прегледна научна статија

Апстракт

Интересот за еволутивниот пат на македонското прекршочно право во овој труд е двострано насочен: прво, кон легислативниот модел на прекршоците - предмет на повќекратна ревизија од усвојувањето на Уставот на Република Македонија во 1991 година, кон системот на санкции како облик на реакција за сторителите на овие поведенија и пробивот на новите тенденции за поделба на ингеренциите помеѓу судовите и органите на државната управа, кои се јавија како рефлексција на барањето за растоварување на судот од прекршоците и проширувањето на репресивните надлежности на органите на државната управа, организациите и органите што вршат јавни овластувања за водење прекршочна постапка. Второ, интересот за прекршочно правната материја е однапред лимитиран, но и обременет во исто време, така што, настојува да го адресира развојот на нормативно-правната концепција за одговорноста на правните лица како субјекти во правото што можат да одговараат за прекршочни дејствија, но и за одредени казнени дела.

Клучни зборови: прекршочно законодавство, прекршоци, правни лица, казнена постапка

Воведни напомени

Интересот за еволутивниот пат на македонското прекршочно право во овој труд е двострано насочен: прво, кон легислативниот модел на прекршоците - предмет на повќекратна ревизија од усвојувањето на Уставот на Република Македонија во 1991 година, кон системот на санкции како облик на реакција за сторителите на овие

* Редовен професор на Универзитетот „Св.Кирил и Методиј“, Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

** Докторанд на Универзитетот „Св.Кирил и Методиј“, Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

поведенија и пробивот на новите тенденции за поделба на ингеренциите помеѓу судовите и органите на државната управа, кои се јавија како рефлексивна на барањето за растоварување на судот од прекршоците и проширувањето на репресивните надлежности на органите на државната управа, организациите и органите што вршат јавни овластувања за водење прекршочна постапка. *Второ*, интересот за прекршочно правната материја е однапред лимитиран, но и обременет во исто време, така што, настојува да го адресира развојот на нормативно-правната концепција за одговорноста на правните лица како субјекти во правото што можат да одговараат за прекршочни дејствија, но и за одредени казнени дела.

Веќе од самиот наслов на овој труд, јасно е дека неговата скромна цел е да ги прикаже во корелација позитивно-правните решенија кои се однесуваат на одговорноста на правните лица во македонското прекршочно право и во казненото право, отсликувајќи ги нивните базични црти, сличностите и дискрепанциите, но и неусогласеноста и противречностите кои веќе подолго време *се провлекуваат* помеѓу нив.

Иако претставуваа предмет на повеќегодишни дебати, научни и собраниски расправи, реформите во прекршочно-правната материја и денес продолжуваат да бидат камен на сопнување, а главните причини за тоа меѓу другото, треба да се бараат и во *легислативната инвазија*, изразена низ пречестото донесување нови закони и менување на постојните без притоа, да се направи потемелна, системска анализа и без да се консултираат сите засегнати страни - оние од структурата, но и оние што треба да ги применуваат законите.

Не помалку, на многу од овие потфати им недостига и соодветна научна заснованост. Не смее да се заборави дека правната наука си има свои законитости и колкави и да се амбициите на законодавецот за модернизирање на постојната легислатива, нив мора да ги почитува. Тој може да спроведува идеи, но тие мораат да бидат во согласност со Уставот, со уставно прокламираните начела и со меѓународните стандарди и принципи.

1. За еволуцијата на македонското прекршочно право

Современата историја и теорија на прекршочното право како сегмент од македонската јуриспруденција, доколку се земе предвид критериумот: „носење нов закон“ може да се

категоризира во три етапи. *а) Првата*, временски коинцидира со усвојувањето на Законот за прекршоци (во натамошниот текст: ЗП) од 1997 година,¹ конципиран под влијание на определбата за *елиминирање на стопанските престани* како среден вид на неправо помеѓу казненото дело и прекршокот и следствено на тоа, *редуцирање на системот на казниви поведенија на казни дела и прекршоци*. Законот го регулираше општиот дел на материјата за прекршоците и прекршочната постапка, додека одделните прекршоци беа содржани во голем број други закони (оваа концепција, ќе видиме подоцна, ја задржа и ЗП од 2006, а врз неа се темели и новото прекршочно законодавство од 2015 година).

Карактеристична за таквиот модел е и стриктната врзаност до уставното начело за презумпцијата на невиност (чл. 13 од УРМ), согласно кое *пресудувањето и изрекувањето казни за казнивите дела (кривичните дела и прекршоците) е во исклучителна надлежност на судовите*. Директна еманација на ова начело е чл. 37 од ЗП од 1997 година во кој изрично беше наведено дека *„прекршочна санкција за сторен прекршок може да изрече само надлежен суд во постапка што е поведена според овој закон.“* На иста линија е и одлуката на Уставниот суд на РМ од 10 јули 1996 година,² со која беше укината одредбата од Законот за судовите од 1995 година, која предвидуваше можност за определени видови прекршоци, да решаваат други органи (царински, девизни, надворешно-трговски, даночни).

ЗП од 1997 содржеше *дефиниција на поимот на правното лице* (чл. 36), заснована врз општото начело за исклучување на државата, државните органи и органите во единиците на локалната самоуправа од кругот на правни лица кои можат да подлежат на одговорност (ст. 3). Поимот на одговорно лице во правното лице се исцрпуваше низ следнава формулација: *„лице во правното лице на кое со оглед на неговата функција или врз посебно овластување во правното лице му е доверен определен круг на работи што се однесуваат на извршување на законските прописи или на прописите донесени врз основа на закон или општ акт на правното лице во управувањето, користењето и располагањето со имот, раководењето со производниот или некој друг стопански процес или надзорот над нив (ст. 4).*

¹ Сл. весник на РМ, бр. 15/97 и 35/97.

² Одлука на Уставниот суд на Република Македонија, У. Бр. 313/95.

На одговорноста на правните лица за прекршочни поведенија се однесуваа и низа одредби со кои беа дефинирани основите и границите на одговорност, видот и висината на прекршочните санкции, вклучително и мандатното казнување.

Во поглед на условите за одговорност (чл. 8), законодавецот поаѓајќи од начелото на законитост, ја уважуваше концепцијата според која правното лице може да одговара за прекршок само ако тоа посебно е определено со законот со кој прекршокот е предвиден (ст. 1) и ако до извршување на прекршокот дошло со дејствие или со пропуштање на должниот надзор од страна на надлежниот орган или на одговорното лице во правното лице или со дејствие или пропуштање на друго лице кое било овластено да постапува од името на правното лице (ст. 2). Одговорност беше предвидена и за странско правно лице, но, само под услов да се задоволени двете кумулативни барања: прекршокот да е сторен на територијата на Република Македонија и странскиот правен субјект да има свое претставништво или друга фирма на државната територија (чл. 9).

На овие одредби се надоврзуваат и решенијата за системот на прекршочни санкции предвидени за правните лица. Во однос на паричната казна, Законот се потпираше врз методот на нејзино пропишување во одреден паричен износ во распон од 10.000 денари до 300.000 денари (чл. 13 ст. 2), односно до двојниот износ од максимумот на оваа казна или во сразмер со висината на причинетата штета, т.е. прибавената корист, но најмногу до нивниот дваесеткратен износ (ст. 3).

Составен дел од таквата регулатива беше и *мандатното казнување*, па во таа смисла, Законот предвидуваше можност за сторителот кој бил затекнат при извршувањето на прекршокот за кој е предвидена парична казна во определен износ од страна на службено лице на кое со законот му е дадено такво овластување, да ја плати казната на самото место, доколку тој се согласил со тоа. Максимумот на паричната казна за правното лице, во случај на мандатно казнување, согласно тогашните решенија беше фиксиран на 100.000 денари (чл. 22 ст. 4).

б) *Втората фаза* од развојот на македонското прекршочно право е во знакот на новите легислативни тенденции за растоварување на судовите од прекршоците и трансферирање на надлежноста за изрекување прекршочни санкции од судовите, во рацете на органите на државната управа. Со тоа е востановен нов законски модел на прекршоците, а неговата подлога е дадена во Амандманот XX од Уставот на РМ од 2005

година: „санкција за прекршоци определени со закон може да изрече орган на државната управа или организација и друг орган што врши јавни овластувања; против конечна одлука за прекршок се гарантира судска заштита под услови и во постапка уредени со закон. Со овој амандман се дополнува членот 13 од Уставот на РМ.“

Вака конституираната уставна одредба нормативно-правно беше операционализирана со усвојувањето на *Законот за прекршоците во мај 2006 година*, дополнително ревидиран со Законот за изменување и дополнување на законот за прекршоците во 2011 година.³

Сепак, колку и да настојуваа, протагонистите на реформата да ја претстават оваа концепција во светлината на нејзините позитивни страни (поголема ажурност, експедитивност и ефикасност на судскиот систем, растоварување на судовите од прекршоците,⁴ адоптирање на поновите достигнувања за ублажување на репресијата и обезбедување на што е можно поцврсти гаранции за човековите слободи и права, следејќи ги компаративните искуства, принципите и стандардите на европското конвенциско право),⁵ Законот се покажа како спорен, неконзистентен и неодржлив во повеќе негови сегменти.

Без да се впуштаме во подробна експликација на сите негови слабости, во продолжение, само накусо ќе ги елаборираме оние решенија кои се релевантни за нашата средишна тема.

Треба притоа, да се има на ум, дека на реформата на концептот за прекршочна одговорност на правните лица ѝ претходеше темелна ревизија на материјалното казнено законодавство - Новела на КЗ од 2004 год.,⁶ а една од нејзините поважни консеквенции е и определбата за статуирање казнена одговорност на правните лица. Вака востановената концепција меѓутоа, и по половина измината деценија, претставуваше повод за преиспитување на претходно вградените решенија во делот на одговорноста и

³ Сл. весник на РМ, бр 62/06; 51/11.

⁴ Ако се следат статистичките показатели, констатацијата до која доаѓаме е дека вкупниот број на прекршочни предмети кои останале нерешени од страна на судовите на годишно ниво, изнесува околу двесте илјади нови предмети, в. за ова и Камбовски, В., Основни проблеми во примената на Законот за прекршоците, МРКПК, год. 17, бр. 1-2, 2010, стр. 21-22.

⁵ В. Предлог за донесување на Законот за прекршоците, Министерство за правда на Република Македонија, Скопје, февруари 2006 год., стр. 62. Целиот текст на Предлог - законот е достапен на: http://star.fosm.org.mk/dokumenti/20060330zakon_za_prekrsoci_060206.pdf.

⁶ Закон за изменување и дополнување на Кривичниот законик, Сл. весник на РМ, бр. 19/04.

казнувањето на правните лица, па, оттука, нужно е, да се согледаат главните обележја на секој од споменативе видови одговорност и да се детектираат нивните позитивни и слаби страни. Последниве, за жал, бележат водечка улога!

Првата димензија на ваквиот вкрстен природ се однесува на законската дефиниција на правното лице. Чл. 46 ст. 3 од ЗП (2006) содржи негативна дефиниција, пропишувајќи дека „поимот на правно лице не ги опфаќа Република Македонија, државните органи и органите на единиците на локалната самоуправа.“

Оваа формулација во повеќе елементи се разликува од дефиницијата за правното лице инкорпорирана во чл. 122 ст. 6 од КЗ: *„под правно лице се подразбираат Република Македонија, единиците на локалната самоуправа, политички партии, јавни претпријатија, трговски друштва, установи и други здруженија, фондови, финансиски организации и други со закон одредени организации регистрирани како правни лица и други заедници и организации на кои им е признато својството на правно лице“.*

Следниот сегмент допира до условите за одговорност на правното лице кои бележат видоизменета конструкција. *Прво*, согласно чл. 7 од ЗП, правното лице може(ше) да одговара за прекршок само кога тоа е посебно определено со законот со кој е пропишан прекршокот (ст.1). *Второ*, до извршување на прекршокот, потребно е да дошло со дејствие или со пропуштање на должниот надзор од страна на надлежниот орган или на одговорното лице во правното лице или со дејствие или пропуштање на друго лице кое било овластено да постапува од името на правното лице, *во рамките на неговите овластувања, или кога тоа ги пречекорило своите овластувања заради остварување корист за правното лице (ст. 2).* Во продолжение, јасно е наведено дека прекршочната одговорност на правното лице не ја исклучува одговорноста на сторителот на прекршокот (*концепција на паралелна одговорност*). Прекршочна одговорност е предвидена и за правното лице што е во стечај, ако прекршокот е сторен пред започнувањето на стечајната постапка. Во таков случај на правното лице (во стечај) може да му се изрече *само посебна мерка на конфискација на имот, имотна корист и одземање на предмети* (ст. 5).

Ако овие решенија ги доведеме во корелација со одредбите од КЗМ кои се однесуваат на казнената одговорност на правните лица, согласно концепцијата вградена со Новелата од 2004 година (чл. 28-а), ќе забележиме одредена конзистентност во поглед на условите за одговорност на правното лице за казнени дела со оние кои важат за

неговата прекршочна одговорност (чл. 28-а).⁷ На поинаков заклучок меѓутоа, упатуваат ревидираните решенија, производ на Новелата на КЗ од 2009 година во делот што се однесува на одговорноста на правните лица.⁸ Една макар и површна анализа на законските решенија, јасно укажува на дисхармонијата помеѓу погоре прикажаниот модел на прекршочна одговорност на правните лица и оној предвиден за нивна кривична одговорност. Прашањето за нивното сообразување остана недовршена работа и продолжи да креира видни нејаснотии и нелогичности кои на жалост, не беа докрај решени ниту со донесувањето на новиот Закон за прекршоци во јули 2015 година (в. за ова подолу во текстот).

Меѓу поважните новини внесени со ЗП од 2006 година се и оние што се однесуваат на *прекршочната одговорност на странското правно лице*. Имено, согласно чл. 8 од Законот, останува условот делото да е извршено на територијата на РМ, *но ирелевантно е дали странското правно лице има свое претставништво или подружница што врши дејност на нејзина територија*. На иста позиција е и решението за казнена одговорност на странското правно лице. Наспроти тоа, различен став е заземен во поглед на опсегот на правните лица кои можат да подлежат на прекршочна и на казнена одговорност. Со други зборови, ако кривичната одговорност се однесува на сите правни лица, со исклучок на државата (ст. 3 чл. 28-а), додека за единиците на локалната самоуправа е предвиден ограничен казненоправен субјективитет (чл. 28-а ст. 4 од КЗМ: одговорност за дела извршени надвор од нивните јавни овластувања), Законот за прекршоците, од кругот на правните лица како одговорни субјекти на прекршочно-правен терен, ги исклучува државните органи и органите во единиците на локалната самоуправа.⁹

⁷ Во случаите определени со Посебниот дел на овој законик, или со друг закон со кој се пропишани кривични дела, правното лице е кривично одговорно ако до извршување на делото дошло со дејствие или со пропуштање на должниот надзор од страна на органот на управување или на одговорното лице во правното лице, или на друго лице кое било овластено да постапува од името на правното лице во рамките на неговите овластувања, или кога тоа ги пречекорило своите овластувања заради остварување корист за правното лице. Кривичната одговорност на правното лице не ја исклучува одговорноста на сторителот на кривичното дело. (чл. 28-а ст. 1 и 2 КЗМ).

⁸ Релевантноста на Новелата на КЗ од 2009 година во контекст на овој дискурс е особено изразена со оглед на фактот дека со неа се извршени сериозни интервенции во регламентацијата на казненоправната одговорност на правните лица. Имено, поголеми измени се извршени токму во одредбите за одговорноста на правните лица, вклучително и во системот на санкции кои можат да им бидат изречени во случај на извршување на одредено казнено дело, поопширно в. Тупанчески, Н., Економско казнено право, Скопје 2015, стр. 45 итн.

⁹ Согласно чл. 7 ст. 4, за делата определени со закон, прекршочно се одговорни сите правни лица, со исклучок на Република Македонија, државните органи и органите во единиците на локалната самоуправа.

Своевидна рефлексija на идејата дека се потребни соодветни измени и во делот на прекршочните санкции, се преземените законодавни интервенции со кои се предвидени три вида на санкции, и тоа: санкции за полнолетни сторители; санкции за малолетни лица; санкции за правните лица и т.н. посебни прекршочни мерки (чл. 4).

Каталогот на санкции за правните лица (Глава VI) е поставен врз доста лимитирачки основи и во себе ги опфаќа *глобата* и *привремената забрана за вршење одделна дејност*.

Согласно чл. 38 ст. 2, општиот законски минимум на глобата за правните лица е фиксиран на 200 евра, а општиот законски максимум пак, изнесува 5000 евра, во денарска противвредност. Исто како и за физичките лица, така и за правните лица предвиден е друг, повисок максимум во случаите кога прекршокот е сторен од користољубие или кога со него е предизвикана поголема имотна штета (т.е. е остварена поголема имотна корист). Тогаш, имено, може *да се изрече* (а не „*да се пропише*“, како што инаку, стои во Законот!), глоба до двојниот износ од максимумот предвиден за правното лице (што значи - до 10.000 евра). Покрај мотивот за извршување на делото (користољубие), можност за изрекување повисока глоба од максималната, постои и тогаш кога тоа е детерминирано од висината на прибавената имотна корист, односно предизвиканата штета. Во овие случаи, изречената глоба не смее да го надмине дваесеткратниот износ на општиот законски максимум или илустрирано низ бројки, тоа би значело дека глобата за правното лице може да изнесува до 100.000 евра во денарска противвредност (ст. 3).

Ова решение до некаде е блиско на она за парично казнување на правните лица како сторители на казнени дела (чл. 96-а), со таа разлика што актуелно важечките одредби - рефлексija на Новелата на КЗ од 2009 година, како услов го наметнуваат барањето со кривичното дело извршено од страна на правното лице, наместо *поголема*, да е остварена *корист или* да е предизвикана *штета од големи размери*.¹⁰ Како алтернатива на можноста за изрекување на построгата парична казна - до двојниот износ од законски определениот максимум, е предвидена и опцијата за изрекување на парична казна во сразмер со висината на остварената корист, т.е. предизвиканата штета, но најмногу до нивниот

¹⁰ Значењето на овие поими е определено во чл. 122 од КЗ. Така, под поголема имотна корист, т.е., вредност или штета, се подразбира користа, вредноста или штетата што одговара на износот на пет просечни месечни плати во Републиката во времето на извршувањето на делото (ст. 34). Како се смета, од друга страна, дека користа, вредноста или штетата е од големи размери, тогаш кога таа (тие), одговара (ат) на износот на 250 просечни месечни плати во Републиката во времето на извршувањето на делото.

десеткратен износ. Анулирана е, со тоа можноста за изрекување на парична казна до дваесеткратниот износ на законски пропишаниот (општ) максимум.

Ништо поразлично од она што е статуирано за физичките лица, ЗП остава можност со законот со кој се пропишува прекршокот и за правните лица, да се предвиди повисока глоба од нејзиниот општ законски максимум. Едновремено, предвидено е и дека горната граница на глобата што се изрекува во мандатна постапка не може да изнесува повеќе од 1.000 евра во денарска противвредност (чл. 38 ст. 5).

Привремената забрана за вршење одделна дејност пак, се изрекува во случаите кога постои опасност дека со вршењето на таквата дејност правното лице би можело повторно да изврши прекршок што е опасен за животот или здравјето на луѓето или прекршок со кој може да предизвика имотна штета на друго правно лице или на граѓаните. Кон примената на оваа санкција може да се посегне и тогаш кога на правното лице во последните две години му била изречена прекршочна санкција за ист или сличен прекршок (чл. 38 ст. 7). Кога се изрекува со судска одлука, нејзиното траење не може да биде пократко од шест месеца, ниту подолго од пет години (сметано од денот на правосилноста на одлуката), а кога неа ја изрекува прекршочен орган, минимумот изнесува три дена, додека максимумот е фиксиран на триесет дена (ст. 9 и 10).

Законот за прекршоци не ја исклучува и можноста за задолжително изрекување на оваа санкција, но тоа мора да биде изречно стипулирано во законот со кој се пропишува прекршокот (в. ст. 8 од истиот член).

Привремената забрана може да се однесува само на некоја од дејностите за кои е овластено да ги врши правното лице и под услов прекршокот што му се става на товар да е сторен во врска со вршењето на конкретната дејност. Во одлуката за нејзиното изрекување точно се наведува дејноста чиешто вршење му се забранува (ст. 6).

Вреди на ова место, да се апострофира и тоа дека законодавецот ги исклучува од примената на оваа санкција правните лица основани со закон и политичките партии. Гледано низ призма на практиката, тоа би значело дека за нив е резервирана единствено глобата (ст. 11).

Во продолжение, Законот пропишува обврска за судот, т.е. прекршочниот орган, при одмерувањето на санкцијата на правното лице да ги земе предвид следниве околности: *билансот на состојбите и билансот на успехот на правното лице; висината*

на причинетата штета или прибавената корист; видот на дејноста и природата и тежината на извршениот прекршок (чл. 39 ст. 1). Во случаите кога судот, т.е. прекршочниот орган ќе утврди глоба за два или повеќе прекршоци сторени во стек, висината на единствената глоба ќе претставува збир на поединечно утврдените глоби, со тоа што, таа не смее да го надмине општиот законски максимум на глобата пропишана за правното лице (односно, 5.000 евра во денарска противвредност).

Речиси и да не е потребно да се пристапи кон неколкукратно препрочитување на погоре цитираната одредба, за да се дојде до заклучок дека таа, не само што не остава „простор за воодушевување“, туку ѝ недостига и сенс за логичност и правичност во поглед на градацијата на неправото. Ваквиот начин на пропишување на законскиот максимум не задоволува од повеќе аспекти, а неговата главна слабост е во тоа што го доведува во поповолна позиција сторителот кој извршил повеќе прекршочни поведенија, од оној кој сторил единствен прекршочен акт! Разумно и оправдано би било, во вакви случаи да постои повисок законски максимум, како би се постигнал еден избалансиран сооднос помеѓу пропишаната казна и степенот на прекршочно неправо.¹¹

Задржувајќи се на системот на санкции за правните лица, треба да се нагласи дека него го сочинуваа(т) уште и *посебните прекршочни мерки - конфискација на имот и имотна корист и одземањето на предмети*, регулирани во Глава VII од ЗП од 2006 година. Веќе од самиот назив - „посебни прекршочни мерки,“ произлегува дека тие не претставуваат санкции и за нив не важи истиот режим. Притоа, прекршочниот орган од посебните прекршочни мерки, може да ја примени само онаа што се состои во одземање на предмети. Ако пак, смета дека за одреден прекршок треба да се изрече мерката конфискација на имот и имотна корист, тогаш треба да поднесе барање за поведување прекршочна постапка пред суд (в. чл. 41 ст. 4 и 5).

Во поглед на примената на посебните мерки, ЗП упатува на одредбите од КЗ, што значи дека ревидираните казненоправни решенија за конфискација на имот и имотна корист и одземање на предмети систематизирани во Глава VII од КЗ, соодветно се применуваат и на прекршоците. Токму конфискацијата на имот и имотна корист претставуваше и едно од средишните подрачја на реформата на материјалното казнено

¹¹ Слично и Каневчев, М., Прекршочни санкции и други посебни мерки за физички и правни лица, МРКПК, год. 17, бр. 1-2, 2010, стр. 53.

законодавство од 2009 година. Во настојувањето за адаптирање на конвенциското право¹² и приближувањето кон компаративните искуства, битни измени се внесени во делот на конфискувањето на *посредната имотна корист*,¹³ *конфискацијата од трети лица*, а воведена е и нова варијанта на конфискацијата - *проширена конфискација*.¹⁴ Последнава не важи по автоматизам и за прекршочните поведенија, бидејќи се однесува на таксативно определен круг на казнени дела.¹⁵

Законот определува дека конфискуваниот имот и имотната корист прибавени со прекршокот му се враќаат на оштетениот, а доколку нема оштетен, тие стануваат сопственост на државата. Кога му е досудено имотно-правно барање на оштетениот во прекршочна постапка, судот ќе изрече конфискација на имотната корист доколку таа го надминува износот на ова барање.

Посебно се спорни одредбите за застареноста од ЗП од 2006 година, кои ни малку неочекувано, беа предмет на преиспитување пред Уставниот суд на РМ во 2008 година. Имено, во чл. 42 ст. 1 од ЗП („застареност на поведување и водење на прекршочна

¹² Така, Конвенцијата на Советот на Европа за перење, откривање, заплена и конфискација на приноси од казнено дело и финансирање на тероризмот од 2005 год., в. <http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&redirect=true&treatyId=8041>.

¹³ Како предмет на конфискација, *посредната имотна корист* опфаќа: имот во кој е трансформирана или претворена користа прибавена со кривично дело; имот стекнат од легални извори, доколку користа прибавена со казненото дело е помешана во целост или делумно, со таквиот имот, до проценетата вредност од помешаната корист прибавена со казненото дело и приход или друга корист што произлегува од користа прибавена од кривично дело, од имот во кој прибавената корист е трансформирана или претворена или од имот во кој е помешана користа прибавена од кривично дело, до проценетата вредност на помешаната корист прибавена од кривично дело, чл. 97-а од КЗ.

¹⁴ Релевантна меѓународна основа за воведување на проширената конфискација како варијанта на мерката конфискација во националното казнено законодавство е Рамковната одлука на Советот на министри на ЕУ за конфискација на приноси од казнени дела, средства и имот од 2005 год., која статуира обврска за државите - членки да предвидат ефективни правила за конфискација на криминални приноси, меѓу другото, и во врска со префрлање на товарот на докажување врз обвинетиот за дела поврзани со организираниот криминал, Council Framework Decision 2005/212/JHA of 24 February 2005 on Confiscation of Crime-Related Proceeds, Instrumentalities and Property, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:068:0049:0051:en:PDF>.

¹⁵ Согласно чл. 98-а од КЗ, мерката проширена конфискација може да се примени спрема сторителот на дело извршено во рамките на злосторничко здружение со кое се остварува имотна корист и за кое е пропишана казна затвор од најмалку четири години, како и за казнено дело во врска со тероризмот (чл. 313: „терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста;“ чл. 394-а: „терористичка организација;“ чл. 394-б: „тероризам;“ чл. 394-в: „финансирање на тероризам“ и чл. 419: „меѓународен тероризам“) за кое е пропишана казна затвор од пет години или потешка казна или е поврзано со кривичното дело перење пари за кое е пропишана казна затвор од најмалку четири години. Определен е и временскиот период во кој е стекнат имотот што се конфискува, а тоа е временскиот период пред осудата што судот го определува според околностите на случајот, а кој не може да биде подолг од пет години пред сторувањето на делото. За примена на проширена конфискација е нужно да постои основана увереност на судот, врз основа на сите околности, дека имотот ги надминува законските приходи на сторителот и дека потекнува од такво дело.

постапка“) стипулирано е општото правило според кое „прекршочната постапка не може да се поведе ниту да се води ако помине **една година** од денот кога е сторен прекршокот.“

Ставот 8 од истиот член меѓутоа, предвидува исклучок од ова правило, допуштајќи *со посебните закони и за одделни прекршоци да се определат и **подолги рокови за застареност (значи, подолго од една година), но не подолги од пет години.***

Ако вака пропишаните рокови за застареноста се доведат во врска со одредбите за застареност на кривичното гонење (чл. 107 ст. 1 т. 6 од КЗ: „**кривичното гонење не може да се преземе откако ќе изминат две години од извршувањето на кривичното дело**“), произлегува дека за прекршочните поведенија е предвиден далеку подолг рок на застареност на поведување и водење на прекршочната постапка (пет години!), отколку што е тоа случај со роковите на застареност кои важат за преземање на кривичното гонење. По редот на нештата, кривичното дело мора секогаш да се третира построго во однос на прекршокот па, оттука и апсурдно е решението за вака пропишаните рокови на застареност во поглед на прекршочните дејствија *vis-à-vis* оние кои важат за кривичните дела.¹⁶

в) *Третата фаза* на еволуцијата на македонското прекршочно законодавство ја одбележа усвојувањето на новиот *Закон за прекршоци во јули, 2015 година*. Неговата основна цел е детерминирана со потребата од доуредување на одредени прашања и отстранување на недоследностите и потешкотиите кои ги предизвика примената на стариот закон во изминативе неколку години. Според она што е наведено во Образложението на Предлог-законот,¹⁷ ревидираните легислативни тенденции произлегоа и како резултат на новините кои во меѓувреме беа вградени со Законот за кривичната постапка од 2013 година.¹⁸

2. Новото прекршочно законодавство - обид за унапредување на легислативата или верификација на лошо обмислени законски решенија?

¹⁶ В. и Решение на Уставниот суд на РМ, У.Бр. 110/2008-0-0 од 17.12.2008.

¹⁷ Предлог Закон за прекршоците, Министерство за правда на Република Македонија, 2013, в. стр. 2, http://www.pravda.gov.mk/documents/voved%2Czakon_i_obrazlozenie_na_ZP.pdf.

¹⁸ Закон за кривичната постапка, Сл. весник на РМ, бр. 150/10 и 100/12.

Новиот Закон за прекршоците беше усвоен од страна на Собранието на РМ на 23 јули 2015 година, а стапи во сила на 31 јули 2015 година.¹⁹ Во него се содржани повеќе суштински измени, како во однос на материјално-правните одредби, така и во делот што се однесува на процесно-правните решенија. Вреди уште на самиот почеток, да се поздрави готовноста за *конечно надминување на невоедначениот приод во дефинирањето на поимот на правното лице во прекршочното право со оној што е содржан во КЗ*. Проблемот на повеќегодишното отсуство на еден унифициран пристап во определувањето на овој поим е конечно решен со нововостановената дефиниција во чл. 45 ст 2 од ЗП, според која „со поимот на правното лице се опфатени Република Македонија, државните органи, единиците на локалната самоуправа, политичките партии, јавните претпријатија, трговските друштва, установите, здруженијата, фондациите, сојузите и организационите облици на странски организации, спортските здруженија и други правни лица од областа на спортот и други правни лица и други заедници и организациите на кои им е признаено својството на правно лице.“²⁰

Натаму, одредени иновации се внесени и во поглед на условите *за одговорност на правното лице за прекршочно поведение*, па, во таа смисла е определено дека правното лице одговара за прекршок ако до негово извршување дошло со дејствие, *пропуштање на дејствие*²¹ или со пропуштање на должниот надзор од страна на надлежниот орган или на одговорното лице во правното лице или со дејствие или пропуштање на друго лице кое било овластено да постапува од името на правното лице, во рамките на својот надзор, или кога тоа ги пречекорило своите овластувања заради остварување корист за правното лице (чл. 7 ст. 2).²²

¹⁹ Сл. весник на РМ, бр. 124/15. Неговата примена се врзува со денот на започнувачето на примената на Законот за основање на Државната комисија за одлучување во втор степен во областа на инспекцискиот надзор и прекршочната постапка, односно истиот ретроактивно има примена од 1 Февруари 2015 година.

²⁰ Дефиниција со речиси идентична содржина за поимот на правното лице познава и КЗ на РМ: „под правно лице се подразбираат Република Македонија, единиците на локалната самоуправа, политичките партии, јавните претпријатија, трговските друштва, установите, здруженијата, фондациите, сојузите и организационите облици на странски организации, спортските здруженија и други правни лица во областа на спортот, фондации, финансиски организации и други со закон одредени организации регистрирани како правни лица и други заедници и организации на кои им е признаено својството на правно лице, чл. 122 ст. 6.

²¹ Со редефинирањето на одредбата која се однесува на начинот и условите за одговорност на правното лице, законодавецот се приклучува кон концепцијата според која прекршочното поведение, како што е тоа случај и со казнените дела, покрај со преземање на одредено активно дејствие (сторување), може да биде извршено и со пропуштање (омисивитет), т.е. повреда на должноста за преземање на определено сторување.

²² Во поглед пак, на условите за казнена одговорност на правното лице, КЗ на РМ поаѓа од следнава позиција: *прво*, правното лице одговара за дело определено со закон, сторено од одговорното лице во

Натамошни корекции се извршени и во поглед на опфатот на правни лица кои можат да подлежат на прекршочна одговорност. Наспроти старото решение коа поаѓа (ше) од општата позиција за изземање на државата и на *органите во единиците на локалната самоуправа*, новиот Закон следи поинаква линија според која покрај државата која изречно е исклучена од одговорност, од кругот на прекршочно одговорни субјекти не се елиминирани и органите во единиците на локалната самоуправа, туку само советите на овие единици (чл. 7 ст. 4). Што се однесува пак, до условите за одговорност на странските правни лица, чл. 8 од ЗП предвидува дека нивната одговорност доаѓа предвид тогаш кога прекршокот е сторен на територијата на Република Македонија, или кога *предизвикал последици на територијата на Република Македонија*. Со тоа е направено одредено придвижување кон денес владејачката теорија која при определувањето на местото на извршување на делото, покрај местото на неговото извршување, соодветно го уважува и местото каде што настапила последицата на таквото дејствие.²³

Особено важна новина е и онаа која допира до ***системот на прекршочни санкции за правните лица***. Имено, освен глобата и привремената забрана за вршење одделна дејност, чл. 38 од ЗП пропишува можност на правното лице (и на *трговец поединец*) да му се изрече и *опомена* и тоа, кога прекршокот е сторен под особено олеснителни околности, т.е. ако се состои од неисполнување на пропишаната обврска или кога со него е нанесена штета, а сторителот пред донесувањето на одлуката за прекршок, ја исполнил пропишаната обврска, односно ја отстранил или ја надоместил нанесената штета (ст. 8). На овој начин доаѓаме до уште една битна карактеристика на новиот прекршочно правен модел, изразена низ концепцијата за *посебно извлекување во ЗП на терминот “трговец поединец”*. Ваквата интенција директно е отсликана низ одредбите од Глава VI од Законот („Прекршочни санкции за правни лица и трговец поединец“).

правното лице во рамките на неговите овластувања, во име, за сметка или во корист на правното лице. *Второ*, правното лице е одговорно и за казнено дело на кој било негов вработен или застапник, со кое за него е остварена значителна имотна корист или на друг му е нанесена значителна штета, ако: извршувањето на заклучок, наредба или друга одлука или одобрение на орган на управување, орган на раководење или надзор претставува сторување на кривично дело или до сторување на делото дошло поради пропуштање на должниот надзор на органот на управување, органот на раководење или надзорниот орган или пак, органот на управување, раководење или надзор не го спречил кривичното дело или го прикрил или не го пријавил пред покренувањето на кривична постапка против сторителот, чл. 28-а ст. 1 и 2, подетално в. Тупанчески, 2015, стр. 45-46.

²³ Споменатава теорија – „теорија на убиквитет“ се смета за владејачка во современото казнено право, а врз неа се потпира и нашиот КЗ, определувајќи дека „делото е извршено како во местото каде што сторителот работел или бил должен да работи, така и во местото каде што настапила последицата (чл. 31 ст. 1).

Согласно на таквата тенденција, ако минималниот и максималниот износ на глобата за правното лице е фиксиран на 200 евра, односно 5.000 евра во денарска противвредност, висината на глобата за трговец поединец е поставена во распон од 50 до 2.000 евра во денарска противвредност (чл. 38 ст. 2). Во случаите кога глобата му се изрекува со мандатен платен налог, оставена е можност со законот со кој се пропишува прекршокот, да се пропише износ кој не може да биде поголем од 1.000 евра во денарска противвредност.²⁴ Глоба во иста висина е предвидена и за службеното лице (чл. 15).

Во поглед на прекршочните поведенија зад кои стои мотивот на користољубие или кога со нив е предизвикана поголема имотна штета, задржано е истото законско решение според кое, во вакви случаи на правното лице може *да му се изрече* глоба до двојниот износ од максимумот на оваа санкција или во сразмер со висината на причинетата штета или прибавената корист, но најмногу до дваесеткратниот износ на општиот законски максимум (ст. 3). Своевиден новитет од друга страна, претставува решението согласно кое за одделни прекршоци од областа на заштитата на конкуренцијата, најтешко категоризираните прекршоци од областа на животната средина, како и оние од други сфери определени со закон, нормирана е можност за *изрекување* (а не за пропишување како што стои во законот!) глоба во износ до 2% од вкупните приходи на правното лице во претходната финансиска година, а во однос на одделни прекршоци од областа на електронските комуникации и до 10% од вкупно остварените приходи на правното лице во претходната финансиска година (чл. 38 ст. 7).

Збор - два и за санкцијата која се состои во привремена забрана за вршење одделна дејност. Тука, законодавецот поаѓа од исти критериуми што го детерминираат нејзиното изрекување, како во однос на правното лице, така и во однос на трговецот поединец. Со други зборови, оваа санкција може да се изрече ако постои опасност со вршењето на таквата дејност правното лице односно трговецот поединец повторно да изврши прекршок опасен за животот или здравјето на луѓето или прекршок со кој може да се предизвика имотна штета на друго правно лице односно на трговец поединец или на граѓани. Исто така, таа може да се примени и тогаш кога на правното лице, односно на трговецот поединец во последните две години му била изречена прекршочна санкција за ист или

²⁴ Доколку изрекувањето на глобата со мандатен платен налог се однесува на правното лице, овој износ не може да биде повисок од 1.500 евра во денарска противвредност (чл. 38 ст. 6).

сличен прекршок (чл. 38 ст. 10). Кога времетраењето на спомената санкција го определува судот, тоа *не може да биде пократко од три месеци ниту подолго од три години,*²⁵ сметајќи од денот на правосилноста на одлуката. Ако пак, нејзиното изрекување е во надлежност на прекршочниот орган, привремена забрана за вршење одделна дејност, не може да трае помалку од три, ниту повеќе од триесет дена (ст. 12 и 13).

Ништо поразлично од претходните законски решенија, и новиот Закон предвидува можност за задолжително изрекување на оваа санкција (на правното лице и на трговецот поединец), при што, тоа мора да биде изречно статуирано со законот со кој се пропишува прекршокот (ст. 11).

Ако вака композираниот каталог на прекршочни санкции се спореди со оној кој важи за случаите на казнени дела извршени од страна на правните лица, тоа, неминовно, имплицира заклучок дека вториов е далеку поразгранет, а негова главна одлика се токму, споредните казни кои по примерот на компаративните искуства (пред сè, француското), со Новелата на КЗ од 2009 година станаа составен дел на домашното казнено право. Попрецизно, со преземените реформски зафати во КЗ репертоарот на споредни казни за правните лица беше збогатен за уште пет (споредни) облици на реакција, и тоа: а) забрана за добивање дозвола, лиценца, концесија, овластување или друго право утврдено со посебен закон; б) забрана за учество во постапки за јавен повик, доделување на договори за јавна набавка и договори за јавно - приватно партнерство; в) забрана за основање на нови правни лица; г) забрана за користење субвенции и други поволни кредити и д) одземање на дозвола, лиценца, концесија, овластување или друго право утврдено со закон (чл. 96-б од КЗ). Како посебна мерка е предвидено и *јавното објавување на пресудата*, по барање на оштетената страна или на правното лице кое е ослободено од обвинение или против кое постапката е запрена со правосилна судска одлука (чл. 96-д).²⁶

Комплементарен сегмент на реформата на прекршочното законодавство е и тенденцијата за ***воведување на принципот на нивелирање на прекршочните санкции во зависност од економската моќ на субјектите, во чија заднина стои идејата за***

²⁵ Евидентно е оттука, дека со преземените легислативни чекори се врши одредено скратување на времетраењето на оваа санкција која согласно претходните законски решенија се движеше од шест месеци до пет години, во случаите кога нејзиното изрекување се вршеше со судска одлука.

²⁶ Со предвидувањето на овие забрани КЗ оди во пресрет на тенденцијата, изразена во меѓународните конвенции и во странските законодавства, за поставување на дополнителни ограничувања на дејности на правното лице, со кои се намалува можноста тоа повторно да се занимава со криминална дејност, в. Тупанчески, 2015, стр. 47.

намалување на висината на пропишаните глоби за правните лица (и трговците поединци).

Предвидени се, во таа смисла, три критериуми/ детерминанти врз основа на кои се врши одмерувањето на висината на глобата, и тоа: 1) вкупно остварениот приход од страна на правното лице (трговец поединец) во претходната фискална година; 2) просечниот број на вработени врз основа на состојбата на крајот на претходниот месец во однос на месецот во кој е сторен прекршокот и 3) претходното поведение на сторителот. Така, согласно чл. 39 од Законот, првиот од погоре споменатите критериуми ќе влијае на изрекувањето на санкцијата, почнувајќи од минимални 10% за фирмите кои остваруваат приход во висина до 500.000 денари, па се до максималниот износ од 70% за фирмите со приход во износ повисок од 100.000.000 денари (ст. 2).

По основ на вториот критериум (просечен број на вработени) е определено дека на правното лице (т.е. трговец поединец) може да му се изрече најмногу до 20% од пропишаната глоба и тоа за фирми кои имаат максимум 9 вработени - во висина од 5%, за фирми чијшто број на вработени изнесува од 10 до 49 - 10% од пропишаната глоба, натаму, за фирмите што бројат од 50 до 249 вработани - 15% и 20% од пропишаната глоба за оние во кои бројот на вработени достигнува повеќе од 250 лица (ст. 3).

Од аспект пак, на критериумот „претходно поведение на сторителот,“ востановена е можност за изрекување најмногу 10% од пропишаната глоба и тоа на следниов начин: 0% - во случаите кога не се изречени правосилни прекршочни санкции и 10% при изречени правосилни прекршочни санкции. Со други зборови, ако на правното лице претходно не му е изречена прекршочна санкција, тоа нема да ги плаќа наведените 10% (ст. 4).

Одмерувањето на висината на глобата според понапред утврдените критериуми се врши на начин што процентот од пропишаниот износ на глобата се пресметува како збир на сите проценти добиени во зависност од категоријата во која влегува сторителот во рамките на секој пропишан критериум. Ако сторителот повторно извршил прекршочно дејствие од ист вид, за секое наредно повторување на прекршокот вака одмерената глоба му се зголемува за 10%, при што максималниот износ не смее да ја надмине висината на двократниот износ од пропишаната глоба за временски период од пет години (ст. 6 и 7).

Прекршочниот орган води евиденција за сторителите на прекршочни поведенија и за изречените глоби, додека содржината и начинот на водењето на евиденцијата ја пропишува лицето кое раководи со прекршочниот орган. Доколку правното лице односно трговецот поединец во Централниот регистар на РМ нема поднесено годишна сметка за претходната фискална година од која може да се утврди вкупниот приход, при одмерување на висината на глобата ќе се земе предвид просечниот вкупен приход на ниво на дејност која ја врши сторителот на прекршокот. Во продолжение, востановена е и обврска за Централниот регистар на РМ да обезбеди и да достави обработени податоци за вкупниот приход, на барање на судот и прекршочниот орган, без надоместок (ст. 8 – 11).

Конечно, во случаите кога судот, односно прекршочниот орган утврдил глоба за два или повеќе прекршоци во стек, единствената глоба претставува збир на поединечно одмерени глоби и таа не може да го надмине законскиот максимум на глобата пропишана за правното лице, односно трговецот поединец (ст. 12).

Освен прекршочните санкции за правните лица, ЗП во Глава VII како посебни прекршочни мерки ги предвидува и конфискацијата на имот и имотна корист и одземањето на предмети. Од аспект на нивната примена, Законот (чл. 41) останува на истата логика за соодветно упатување на одредбите од Кривичниот законик со кои е регулирана предметната материја (чл.97 - 100-а од КЗ). Единствена новина претставува рекомпирираната содржина на ст. 2 од чл. 41 („за конфискуван имот и имотна корист прибавена со прекршок на правно лице соодветно се применува одредбата за видови казни на правно лице од членот 96- к од Кривичниот законик“), со кој се врши усогласување со новоинаугурираните одредби во казненото материјално право во делот на конфискацијата и одземањето на предмети.

3. За некои слабости на новата прекршочно правна регулатива

Во услови на суштински промени на националното прекршочно законодавство, наметнати како резултат на манифестираните амбиции да се креира еден модерен прекршочен модел што ќе овозможи поедноставено и ефикасно постапување, вклучително и приближување кон реформата на правниот систем во целина, остануваат и натаму серија неодговорени прашања и ненадминати недостатоци. Гледано од системски агол, една од најсериозните негативни консеквенции е онаа која се однесува на решителниот став за

задржување на концепцијата за *дисперзирано прекршочно право*, изразена низ можноста правното лице да добие санкција надвор од оние што се пропишани со Законот за прекршоците. Ваквиот пристап директно ја загрозува правната сигурност на субјектите во правото, кои на овој начин, многу често се доведени во ситуација да се соочат со глоби во далеку повисок износ од пропишаниот со Законот за прекршоци. Досегашните искуства недвосмислено покажаа дека ст. 5 од чл. 38 од ЗП (претходно ст. 4) што инаку, има статус на исклучок, успеа да се трансформира во правило во најголем број од материјалните закони. Неговата масовна употреба произведе очигледен диспарат во износите на глобите што може да ги изрече судот, постапувајќи според одредбите на ЗП како *lex generalis* и оние што може да ги изрече прекршочниот орган според законите кои предвидуваат прекршочни одредби како *lex specialis*.

Не е воопшто далеку од фокусот на оваа расправа ако, враќајќи се на една анализа направена во 2010 година, ги илустрираме низ бројки добиените податоци и наоди. Од неа може да се види дека процентуалниот удел на законите чишто решенија не содржат одредби со кои е предвидена глоба за правните лица (анализата опфаќа вкупно 233 законски прописи), изнесува скромни 11%. Наспроти тоа, една четвртина од законските прописи или 25% предвидуваат глоба во износ над 5.000 евра, а не се исклучени и оние во кои висината на глобата достигнува исклучително високи износи кои се движат од 25.000, па до 100.000, па дури и до цифра од 200.000 евра во денарска противвредност!²⁷ Рака на срце, во текот на изминатава година беа извршени серија реформи во законите од различни области кои содржат прекршочни одредби, и тоа, во насока на ублажување на санкциите за одредени прекршочни поведенија. Сепак, во добар дел од нив и натаму останаа решенија кои водат до апсурди ситуации, разлишувајќи ја базичната логика за третманот на прекршокот како понизок степен на неправо и оној на казненото дело како најтежок облик на поведење кое е спротивно на законот. Поедноставено, апсурдноста оди дотаму што, онака како што се поставени одредбите, произлегува дека за правното лице подобро би било да одговара кривично отколку прекршочно (!?).

²⁷ Бужаровска, Г., Груевска-Дракулевски, А., *Анализа на прекршочните одредби во Република Македонија во однос на височината на глобата*, МРКПК, год. 17, бр. 1-2, 2010, стр. 67 итн.

Така, на пример, според Законот за животната средина,²⁸ за прекршоци од третата категорија, на правното лице може да му се изрече глоба во износ од 100.000 евра во денарска противвредност (чл. 212-ж). Глоба во иста висина е предвидена и во чл. 28-а од Законот за јавен долг.²⁹ Следен е Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам³⁰ кој во одредбата од чл. 111 пропишува глоба за *правното лице и за трговецот поединец* во износ од 80.000 евра во денарска противвредност. Последнава формулација наведува на тоа дека Законот не ја следи докрај интенцијата на новиот ЗП, бидејќи пропишува глоба во иста висина како за правното лице, така и за трговецот поединец. Ваквата недоследност не ја избегнуваат и серија други закони, меѓу кои и Царинскиот закон³¹ и Законот за царинската управа,³² чиишто одредби пропишуваат глоба во максимален износ од 15.000 евра во денарска противвредност за дејствија спротивни на законот преземени од страна на правното лице и на трговецот поединец. Барањето за градација не е запазено ниту во Законот за финансиска дисциплина,³³ Законот за даночната постапка³⁴ и Законот за акцизите.³⁵ Натаму, според Законот за лековите и медицинските средства³⁶ и Законот за прекинување на бременоста³⁷ на правното лице може да му се изрече глоба во максимален износ од 50.000 евра во денарска противвредност. Следуваат Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување³⁸ и Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.³⁹ Последниов, користејќи ја одредбата од чл. 38 ст. 5 од ЗП која дозволува прекршочна

²⁸ Закон за животната средина, Сл. весник на РМ, бр. 53/05; 81/05; 24/07; 159/08; 83/09; 48/10; 124/10; 51/11; 123/12; 93/13; 187/13; 42/14; 44/15; 129/15 и 192/15.

²⁹ Закон за јавен долг, Сл. весник на РМ, 62/05, 88/08, 35/11 и 139/14.

³⁰ Закон за спречување на перење пари и финансирање на тероризам, Сл. весник на РМ, бр. 130/14, 192/15 и 27/16.

³¹ Царински закон, Сл. весник на РМ, бр. 39/05; 4/08; 48/10; 158/10; 44/11; 53/11; 11/12; 171/12, 187/13; 15/15; 129/15; 154/15; 192/15 и 23/16.

³² Закон за царинската управа, Сл. весник на РМ, бр. 46/04; 81/05; 107/07; 103/08; 64/09; 105/09; 48/10; 158/10; 53/11; 113/12; 43/14; 167/14; 33/15; 61/15; 129/15 и 23/16.

³³ Закон за финансиска дисциплина, Сл. весник на РМ, бр. 187/13, 201/14 и 215/15.

³⁴ Закон за даночната постапка, Сл. весник на РМ, бр. 13/2006; 88/2008; 159/2008; 105/2009; 133/2009; 145/2010; 171/2010; 53/2011; 39/2012; 84/2012; 187/2013; 15/2015; 97/2015; 129/2015; 154/2015 и 23/2016.

³⁵ Закон за акцизите, Сл. весник на РМ, бр. 32/01; 50/01; 52/01; 45/02; 98/02; 24/03; 96/2004; 38/05; 88/08; 105/09; 34/10; 24/11; 55/11; 135/11; 82/13; 98/13; 43/214; 167/14; 188/14; 129/15; 154/15; 192/15; 23/16 и 31/16.

³⁶ Закон за лековите и медицинските средства, Сл. весник на РМ, бр. 106/07; 88/10; 36/11; 53/11; 136/11; 11/12; 147/13; 164/13; 27/14; 43/14; 88/15; 154/15; 228/15 и 7/16.

³⁷ Закон за прекинување на бременоста, Сл. весник на РМ, бр. 87/13, 164/13, 144/14 и 149/15.

³⁸ Закон за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, Сл. весник на РМ, бр. 29/02; 85/03; 40/04; 113/05; 29/07; 88/08; 48/09; 81/09; 50/10; 171/10; 36/11; 98/12; 13/13; 164/13; 44/14; 192/15 и 30/16.

³⁹ Закон за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, Сл. весник на РМ, бр. 7/08; 124/10; 17/11 и 13/13.

одговорност на правните лица надвор од ЗП, за прекршоци со кои е прибавена поголема имотна корист или е предизвикана поголема имотна штета, пропишува глоба до десеткратниот износ од максимално предвидениот (40.000 евра) или до 400.000 евра во денарска противвредност. Ваквата можност не е изземена и во низа други закони кои го сочинуваат т.н. специјално прекршочно законодавство. Треба во контекст на нашиот дискурс да се споменат и Законот за земјоделското земјиште⁴⁰ и Законот за биомедицинското потпомогнато оплодување⁴¹ кои се држат до максимален износ од 12.000 евра во денарска противвредност.

Постојат и закони со кои изрекувањето на глобите е определено во процентуален износ од вкупниот годишен приход на правното лице. Таков е, на пример, Законот за електронските комуникации,⁴² чиишто одредби предвидуваат дека на правното лице, односно на трговецот - поединец ќе му се изрече глоба во износ од 4% до 7%, т.е. во максимален износ од 7% до 10% од вкупниот годишен приход остварен во деловната година што ѝ претходи на годината кога е сторен прекршокот или од вкупниот приход остварен за пократок период од годината што му претходи на прекршокот, доколку во таа година правното лице, односно трговецот поединец започнало да работи. И Законот за заштита на конкуренцијата⁴³ го акцептира ваквиот пристап: на правното лице може да му се изрече глоба во износ до 10% од вредноста на вкупниот годишен приход остварен во последната деловна година, изразена во апсолутен и номинален износ за која тоа има составена годишна сметка.

Ваквиот преглед би бил нецелосен доколку ги изоставиме одредбите кои се однесуваат на паричното казнување на правното лице во случаите кога тоа ќе изврши казнено дело. Колку за споредба, за кривични дела на правните лица како главна казна според одредбите на КЗМ, им се изрекува парична казна, а нејзиниот износ не може да биде помал од 100.000 денари (приближно 1.626 евра), ниту поголем од 30 милиони денари (приближно 487.805 евра). Ако пак, се работи за дела сторени од користољубие или за кривични дела со кои се остварува *корист или се предизвикува штета од големи*

⁴⁰ Закон за земјоделското земјиште, Сл. весник на РМ, бр. 135/07, 17/08, 18/11, 42/11, 148/11, 95/12, 79/13, 87/13, 106/13, 164/13, 39/14, 130/14, 166/14, 72/15, 98/15, 154/14, 215/15, 7/2016 и 39/16.

⁴¹ Закон за биомедицинското потпомогнато оплодување, Сл. весник на РМ, бр. 37/08, 164/13, 149/14 и 192/15.

⁴² Законот за електронските комуникации, Сл. весник на РМ, бр. 39/14, 188/14, 44/15 и 193/15.

⁴³ Закон за заштита на конкуренцијата, Сл. весник на РМ, бр. 145/10; 136/11 и 41/14.

размери, може да се изрече парична казна до двојниот износ од максимумот на оваа казна или во сразмер со висината на предизвиканата штета, односно остварената корист, но најмногу до нивниот десеткратен износ (чл. 96-а КЗ).

Гледаме дека многу од првично замислените идеи за превентивниот карактер на новиот ЗП не само што не стигнаа дури ни на половина пат од аспект на нивната реализација, туку и натаму водат кон сериозен диспаритет помеѓу висината на паричната казна за правните лица за кривично дело и оние предвидени за глоба за сторен прекршок. Без претенциозност, но, ова е веројатно уште еден показател дека новините во одредена правна област, многу често се вршат во услови на целосна изолација, без систематско разгледување на целината на законските норми кои уредуваат одредена предметна материја.

Точно е дека легислативната разработка на прекршочната материја е многу комплексен проект и налага консултирање на широка лепеза на материјални и процесни закони од различни области, што меѓу другото, треба да го подигне и статусот на прекршочното право како научна дисциплина, но и неговото практично значење, како област од секојдневното живеење. Колкава и да е таквата комплексност, таа сигурно не може да се оправда со запаѓање во крајно погрешна номотехника, неконзистентност и правни нелогичности кои водат кон апсурдни резултати, разводнувајќи ја на тој начин, смислата на казнувањето и суштината на прекршочната одговорност.

Professor Nikola Tupanceski, PhD⁴⁴

Dragana Kiprijanovska, MS.C⁴⁵

**MISDEMEANOR VIS A VIS CRIMINAL LIABILITY OF LEGAL ENTITIES IN
REPUBLIC OF MACEDONIA**

UDK 35.076:347.191(497.7)
1.02 Review Article

Abstract

The Interest in the evolutionary path of the Macedonian misdemeanor legislation in this paper is double-sided: primary, to the legislative model of offenses - is a multiple subject to review since the adoption of the Constitution in 1991, to the system of sanctions as a form of reaction to the perpetrators of these minor crimes and the penetration of new trends on the division of powers between the courts and the state administration, which appeared as a reflection of the application for discharge of the court of misdemeanors and expansion of the repressive powers of the state bodies, organizations and bodies exercising public powers by adjudging in cases of misdemeanor lawsuit. Secondary, the interest regarding the misdemeanor legal matter is limited in advance, and clogged at the same time, that it seeks to address the development of normative-legal concept of liability of legal persons as subjects of law, that they can be held accountable for infringement actions and for certain criminal offenses. The authors in this article elaborate the criminal liability of legal entities as perpetrators of misdemeanors in the Macedonian Misdemeanor Legislation.

Keywords: misdemeanor law, misdemeanors, legal entities, criminal procedure

⁴⁴ Professor| Head of the Criminal Law Institute at the Faculty of Law "Iustinianus Primus", University of Ss."Kiril and Metodij" – Skopje.

⁴⁵ PhD Candidate at the Faculty of Law "Iustinianus Primus", University of Ss."Kiril and Metodij" – Skopje